

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 14 – ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Τα θέματα που αναλύονται σε αυτό το τεύχος της Οικονομικής Έρευνας είναι η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην απασχόληση, οι συνέπειες από την εισαγωγή του ευρώ στην παραγωγικότητα των ευρωπαϊκών χωρών και στον πληθωρισμό της Κύπρου, καθώς και η συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Μια ιδιαιτερότητα της φορολογίας στην Κύπρο είναι το πολύ ψηλό αφορολόγητο εισόδημα με περιορισμένες εκπτώσεις/αφαιρέσεις φόρου για εξαρτώμενα πρόσωπα. Το ΚΟΕ ερευνήσε πώς επηρεάζεται η συμμετοχή στην αγορά εργασίας από μια αλλαγή του διαθέσιμου εισοδήματος. Βασικό συμπέρασμα είναι ότι η πολιτική του ψηλού αφορολόγητου εισοδήματος, που ακολουθεί η Κύπρος, ενθαρρύνει περισσότερο τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας από ό,τι η πολιτική των γενναιόδωρων φορολογικών εκπτώσεων που ακολουθούν οι πλείστες άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το ΚΟΕ διεξάγει έρευνα σχετικά με την επίδραση της εισαγωγής του ευρώ στην παραγωγικότητα των τομέων της οικονομίας, τόσο στις χώρες που υιοθέτησαν το ευρώ όσο και σε εκείνες που επέλεξαν να διατηρήσουν το δικό τους νόμισμα. Η μέχρι τώρα οικονομετρική ανάλυση δείχνει ότι η εισαγωγή του ευρώ το 1999 μείωσε τη διαφορά που υπάρχει στο μέσο κόστος μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης και των χωρών εκτός ευρωζώνης, που οφείλεται στην αύξηση της παραγωγικότητας των χωρών της ευρωζώνης που επήλθε μετά την εισαγωγή του ευρώ.

Η εισαγωγή του ευρώ στην Κύπρο το 2008 προκάλεσε έντονη συζήτηση για τις επιπτώσεις που θα είχε το νέο νόμισμα στο κόστος ζωής. Οι πρώτες ενδείξεις από την έως τώρα ανάλυση είναι ότι η εισαγωγή του ευρώ δεν επηρέασε τον πληθωρισμό στην Κύπρο. Όμως, αυτό αφορά το γενικό επίπεδο των τιμών και δεν αποκλείεται να υπήρξαν επιδράσεις στο δείκτη τιμών καταναλωτή επιμέρους αγαθών (λ.χ. είδη πρώτης ανάγκης), με αποτέλεσμα να αυξηθεί σημαντικά το κόστος ζωής για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού· το θέμα αυτό είναι ακόμα υπό διερεύνηση.

Αναλύοντας στοιχεία 167 χωρών για την περίοδο 1980–2005, προκύπτει ότι η εξειδίκευση στον τουρισμό μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη σε χώρες που διαθέτουν τουριστικά θέλγητρα και περιορισμένες άλλες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης. Η συμβολή του τουρισμού, ωστόσο, έχει κάποιο σημείο μέγιστης οικονομικής ανάπτυξης, πέρα από το οποίο αρχίζει να φθίνει, οπότε η οικονομία στρέφεται προς άλλους τομείς για συνέχιση της ανάπτυξής της.

Σε αυτό το τεύχος:

• Ενεργές φορολογικές πολιτικές απασχόλησης	2
• Ευρώ και παραγωγικότητα	3
• Ευρώ και πληθωρισμός	4
• Συμβολή του τουρισμού στην ανάπτυξη της οικονομίας	5
• Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών	6
• Νέα του Τμήματος Οικονομικών	7
• Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών	8

Μια σημαντική ιδιαιτερότητα της φορολογίας στην Κύπρο είναι το πολύ ψηλό αφορολόγητο εισόδημα με περιορισμένες εκπτώσεις/αφαιρέσεις φόρου για παιδιά και άλλα εξαρτώμενα πρόσωπα. Οι πλείστες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) ακολουθούν την αντίθετη προσέγγιση, δηλαδή έχουν σχετικά χαμηλό αφορολόγητο εισόδημα, όμως παραχωρούν στους εργαζομένους γενναιόδωρες εκπτώσεις και αφαιρέσεις για εξαρτώμενα πρόσωπα.

Σε πρόσφατη μελέτη του ΚΟΕ εξετάζεται ποια από τις δύο αυτές προσεγγίσεις του φορολογικού συστήματος ευνοεί περισσότερο τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας.* Συγκεκριμένα, έχει ερευνηθεί πώς η συμμετοχή στην αγορά εργασίας διαφόρων ηλικιακών ομάδων του πληθυσμού επηρεάζεται από μια αλλαγή του διαθέσιμου (μετά το φόρο) εισοδήματος από εργασία και από άλλες πηγές.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι τα άτομα στις ηλικιακές ομάδες 16-24 και 55-64 ετών είναι περισσότερο απρόθυμα να συμμετάσχουν στην αγορά εργασίας όταν αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημά τους από πηγές εκτός εργασίας (επίδομα ανεργίας, κοινωνικές παροχές κλπ) σε σύγκριση με άτομα στην ηλικιακή ομάδα 25-54. Αντίθετα, η έφεση για συμμετοχή στην αγορά εργασίας αυξάνεται με το διαθέσιμο εισόδημα από εργασία (π.χ. με μείωση φορολογίας), ιδιαίτερα ανάμεσα στα άτομα νεαρής ηλικίας. Όσον αφορά τον αριθμό των εξαρτώμενων παιδιών, φαίνεται ότι αυτά επηρεάζουν θετικά τη σχέση διαθέσιμου εισοδήματος από εργασία και συμμετοχής στην αγορά εργασίας, κυρίως ανάμεσα στις γυναίκες. Συγκεκριμένα, μια αύξηση του καθαρού μισθού (π.χ. με μείωση του φόρου εισοδήματος) ενθαρρύνει γυναίκες με παιδιά να (επαν)ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Τα πιο πάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι πιο ευαίσθητη στη φορολογία εισοδήματος ανάμεσα στα άτομα ηλικίας 16-24 και 55-64 από ότι στα άτομα ηλικίας 25-54 ετών. Επομένως, μείωση της φορολογίας εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 16-24 και 55-64 οδηγεί σε μεγαλύτερη αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας από ό,τι ισόποση μείωση της φορολογίας εισοδήματος των ατόμων ηλικίας 25-54.

Ποιες είναι οι συνέπειες των πιο πάνω στην πολιτική που πρέπει να ακολουθεί το κράτος για ενθάρρυνση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας; Για να απαντήσει

στο ερώτημα αυτό, το ΚΟΕ ερεύνησε πώς διαφέρει η συμμετοχή στην αγορά εργασίας ανάμεσα στις δύο φορολογικές προσεγγίσεις που αναφέρονται πιο πάνω, δηλαδή ψηλό αφορολόγητο εισόδημα χωρίς εκπτώσεις για εξαρτώμενα πρόσωπα ή (φοροεισπρακτικά ισοδύναμες) εκπτώσεις για εξαρτώμενα πρόσωπα χωρίς αφορολόγητο. Στον πιο κάτω Πίνακα παρουσιάζεται η μέση διαφορά στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας κάτω από τις δύο αυτές φορολογικές πολιτικές κατά φύλο, ηλικία και αριθμό παιδιών.

Διαφορές στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας μεταξύ ψηλού αφορολόγητου και εκπτώσεων για εξαρτώμενα πρόσωπα

Φύλο και Ηλικία	Αριθμός Παιδιών					Σύνολο	
	0	1	2	3	4+		
Ανδρες	16-24	1.8	0.0	0.0		1.8	
	25-54	2.3	-0.4	-0.4	-0.4	-0.2	0.6
	55-64	1.4	-1.9	-1.7	-1.7	-1.6	0.8
	Σύνολο	1.9	-0.6	-0.5	-0.4	-0.2	0.9
Γυναίκες	16-24	0.8	0.2	0.0	0.0		0.8
	25-54	3.4	1.1	0.3	0.0	0.0	1.4
	55-64	2.1	0.9	0.1	-1.5		2.0
	Σύνολο	2.2	1.0	0.3	0.0	0.0	1.4
Σύνολο	16-24	1.4	0.1	0.0	0.0		1.3
	25-54	2.8	0.4	0.0	-0.2	-0.1	1.0
	55-64	1.8	-0.9	-1.2	-1.7	-1.6	1.4
	Σύνολο	2.0	0.2	-0.1	-0.2	-0.1	1.2

Γενικά, τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας ενθαρρύνει περισσότερο η πολιτική του ψηλού αφορολόγητου εισοδήματος παρά των φορολογικών εκπτώσεων για εξαρτώμενα πρόσωπα. Τα άτομα με τη μεγαλύτερη αύξηση στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι αυτά στις ηλικιακές ομάδες 16-24 και 55-64.

Συμπερασματικά, η πολιτική του ψηλού αφορολόγητου εισοδήματος που ακολουθεί η Κύπρος ενθαρρύνει περισσότερο τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας από ό,τι η πολιτική των γενναιόδωρων φορολογικών εκπτώσεων για εξαρτώμενα άτομα που ακολουθούν οι πλείστες άλλες χώρες της ΕΕ. Αυτό συμβαίνει διότι το σύστημα που ακολουθούν οι χώρες αυτές δεν ωφελεί άτομα στις ηλικιακές ομάδες 16-24 και 55-64 ετών. Ωστόσο, αυτά τα άτομα έχουν ψηλότερη ροπή για συμμετοχή στην αγορά εργασίας όταν αυξάνεται το διαθέσιμο εισόδημά τους από εργασία.

Στη συνέχεια το ΚΟΕ θα επεκτείνει την πιο πάνω έρευνα για να καλύψει θέματα που αφορούν στην επίδραση εναλλακτικών συστημάτων φορολογίας και κοινωνικών παροχών, στην προσφορά ωρών εργασίας, ευημερία και κατανομή του εισοδήματος.

* Π. Πασιαρδής και Α. Πολυκάρπου, “[Tax-Free Income vs. In-Work Tax Credits: Effects on Labour Market Participation](#)”, Δοκίμιο Οικονομικής Ανάλυσης 01-08, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Μάρτιος 2008.

Ευρώ και παραγωγικότητα

Χρίστος Σάββα

Όταν το 1999 έγινε η εισαγωγή του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος των 11 (τότε) χωρών της ευρωζώνης, το ευρώ αποτέλεσε αντικείμενο συνεχούς κριτικής και συζήτησης. Σήμερα, σχεδόν μια δεκαετία μετά, και με την εισδοχή νέων χωρών-μελών στην ευρωζώνη, τα οφέλη και οι αρνητικές επιπτώσεις από την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος εξακολουθούν να αποτελούν θέμα συζήτησης.

Θεωρητικά, η ένταξη μιας χώρας σε μια νομισματική ένωση αναμένεται να επιφέρει, μεταξύ άλλων, εξάλειψη του κόστους μετατροπής συναλλάγματος, εξαφάνιση των διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών, διαφάνεια τιμών, αυξημένο ανταγωνισμό, μειωμένο πληθωρισμό και γενικά ένα ελκυστικότερο περιβάλλον δανεισμού, επένδυσης και διεξαγωγής εμπορικών συναλλαγών. Παράλληλα, όμως, με τα οφέλη, η εισαγωγή του ευρώ προμηνύει και μερικές αρνητικές επιπτώσεις. Οι κυριότερες από αυτές συνοψίζονται στο άμεσο οικονομικό κόστος που συνεπάγεται για μια χώρα η μετάβαση από το παλιό νόμισμα στο καινούριο, καθώς και στην εγκατάλειψη της δυνατότητάς της να ασκεί αυτόνομη νομισματική πολιτική.

Με αφετηρία τα πιο πάνω, το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου διεξάγει έρευνα σχετικά με την επίδραση της εισαγωγής του ευρώ στην παραγωγικότητα των διαφόρων τομέων της οικονομίας, τόσο των χωρών που υιοθέτησαν το ευρώ, όσο και των χωρών που επέλεξαν να διατηρήσουν το δικό τους νόμισμα. Στη μελέτη του ΚΟΕ αναλύονται στατιστικά στοιχεία για την περίοδο 1995-2003 που αφορούν στη συνολική οικονομία, καθώς και στην οικονομία εννέα τομέων οικονομικής δραστηριότητας, δεκατεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών (εκ των οποίων οι έντεκα ανήκουν στην ευρωζώνη).^{*} Τα στοιχεία αυτά περιέχουν πληροφορίες σχετικά με το κόστος και το τελικό προϊόν των χωρών του δείγματος.

Στον Πίνακα 1, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του μέσου κόστους για τις οικονομίες που εξετάζονται, πριν (1995-1998) και μετά (1999-2003) την εισαγωγή του ευρώ. Παρατηρούμε ότι τόσο για την προ-ευρώ, όσο και για την μετά-ευρώ περίοδο, η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου παρουσιάζει τα χαμηλότερα επίπεδα μέσου κόστους, ενώ τα ψηλότερα επίπεδα παρουσιάζουν η Γερμανία για την προ-ευρώ και η Πορτογαλία για τη μετά-ευρώ περίοδο αντίστοιχα. Γενικά, παρατηρούμε ότι στο σύνολό τους οι χώρες εκτός ευρωζώνης κινούνται σε χαμηλότερα επίπεδα μέσου κόστους από ό,τι οι χώρες της ευρωζώνης.

^{*} Οι χώρες του δείγματός μας είναι αυτές που αναγράφονται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Μέσο Κόστος: Προ- και Μετά-ευρώ Περίοδος

Χώρα	1995-1998	1999-2003
	Μέσος	Μέσος
Αυστρία	2,214	2,316
Βέλγιο	1,891	2,056
Φινλανδία	1,677	1,968
Γαλλία	1,844	1,975
Γερμανία	2,307	2,193
Ελλάδα	1,309	1,784
Ιρλανδία	1,825	2,263
Ιταλία	1,622	1,819
Ολλανδία	1,935	2,262
Πορτογαλία	1,976	2,445
Ισπανία	1,822	2,212
Σουηδία	1,613	1,811
Δανία	1,792	2,026
Ην. Βασίλειο	1,091	1,437

Σημείωση: Τα ποσά αντιστοιχούν σε ευρώ ανά μονάδα προϊόντος.

Πόσο βέβαιος, όμως, μπορεί να είναι κάποιος για τις επιπτώσεις του ευρώ στην παραγωγικότητα όταν η σύγκριση στηρίζεται μόνο σε απλά στατιστικά στοιχεία; Κατά τη δική μας άποψη τα στοιχεία αυτά είναι χρήσιμα, όμως δεν μπορούν να αποδώσουν την πλήρη εικόνα της παραγωγικότητας. Για να είναι σαφής και ολοκληρωμένη η σύγκριση, απαιτείται οικονομετρική προσέγγιση και εκτίμηση των παραμέτρων που επηρεάζουν την παραγωγικότητα.

Με βάση τα οικονομετρικά αποτελέσματα, η εισαγωγή του ευρώ το 1999 φαίνεται ότι μείωσε τη διαφορά που υπάρχει στο μέσο κόστος μεταξύ των χωρών της ευρωζώνης και αυτών που βρίσκονται εκτός ευρωζώνης. Η μείωση αυτή οφείλεται στην αύξηση της παραγωγικότητας των χωρών της ευρωζώνης που επήλθε μετά την εισαγωγή του ευρώ.

Οι λόγοι που πιθανόν να οδήγησαν στην αύξηση της παραγωγικότητας είναι η εξάλειψη του κόστους συναλλαγής, η μείωση του ρίσκου της συναλλαγματικής ισοτιμίας, καθώς και η μείωση των επιτοκίων στην ευρωζώνη, η οποία ενθαρρύνει τις επενδύσεις που με τη σειρά τους βοηθούν στην αύξηση της παραγωγικότητας και της αποτελεσματικότητας.

Εκτενέστερη περιγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων της μελέτης θα γίνει σε μελλοντικό δοκίμιο του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών[†].

[†] Γρηγορίου Π., Θ. Μαμουνέας, Π. Πασιαρδής και Χ. Σάββα, «Η επίδραση του Ευρώ στην Παραγωγικότητα», Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής, υπό έκδοση.

Η εισαγωγή του ευρώ στην Κύπρο την 1η Ιανουαρίου 2008 προκάλεσε έντονη συζήτηση για τις επιπτώσεις που θα είχε το νέο νόμισμα στο κόστος ζωής, με επίκεντρο τις ανησυχίες για τη στρογγυλοποίηση των τιμών προς τα πάνω και τον κίνδυνο αισχροκέρδειας. Οι εμπειρίες των Ευρωπαϊκών χωρών που είχαν υιοθετήσει το ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2002 δεν στήριζαν αυτές τις ανησυχίες, αφού ο πληθωρισμός στις χώρες αυτές δεν έδειξε ουσιαστικές διαφορές από την προ του ευρώ περίοδο, ωστόσο οι πολίτες τους είχαν πολλές φορές αντίθετη γνώμη.

Στην Κύπρο ο ετήσιος πληθωρισμός δείχνει σημαντική αύξηση μετά την εισαγωγή του ευρώ. Για παράδειγμα, το Μάιο του 2008, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) αυξήθηκε 4,6% από το Μάιο του 2007, σε σύγκριση με 1,9% τον προηγούμενο χρόνο. Η αύξηση του ΓΔΤΚ φαίνεται ότι προήλθε κυρίως από αυξήσεις στις τιμές του τομέα στέγασης, ύδρευσης, ηλεκτρισμού και υγραερίου, του τομέα των μεταφορών, του τομέα των εστιατορίων και ξενοδοχείων, του τομέα των τροφίμων και μη αλκοολούχων ποτών και του τομέα της εκπαίδευσης. Ως βασικές αιτίες για αυτή τη μεγάλη αύξηση στον πληθωρισμό αναφέρονται κυρίως οι διεθνείς αυξήσεις στην τιμή του αργού πετρελαίου και των πρώτων υλών στην παραγωγή τροφίμων. Στις δημόσιες συζητήσεις, όμως, η αύξηση του πληθωρισμού συχνά συνδέεται και με τον έλεγχο που ασκούν οργανωμένα συμφέροντα στις τιμές βασικών ειδών (τρόφιμα, καύσιμα). Αντίθετα, ο ρόλος που είχε η εισαγωγή του ευρώ δεν είναι στο επίκεντρο των συζητήσεων που γίνονται για την πρόσφατη αύξηση του κόστους ζωής στην Κύπρο. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι η κοινή γνώμη συμμαρτίζει την άποψη ότι το ευρώ δεν ευθύνεται για την αύξηση του πληθωρισμού. Απλά, τόσα πολλά έχουν συνδεθεί με την αύξηση του κόστους ζωής σε τόσο μικρό χρονικό διάστημα που ο μέσος Κύπριος έπαψε να ασχολείται με τα αίτια που προκαλούν τον πληθωρισμό και έστρεψε την προσοχή του στα μέτρα που πρέπει να πάρει η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών που έχει στο επίπεδο διαβίωσής του.

Στο ΚΟΕ διεξάγεται έρευνα για να απαντηθούν ερωτήματα που συνδέονται τόσο με την αύξηση του πληθωρισμού όσο και με τις επιπτώσεις του στο βιοτικό επίπεδο διαφόρων ομάδων του πληθυσμού. Στο παρόν στάδιο διερευνάται κατά πόσο η εισαγωγή του ευρώ οδήγησε σε αύξηση του πληθωρισμού στην Κύπρο και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η έρευνα αυτή βρίσκεται σε εξέλιξη και εδώ παρουσιάζουμε μόνο μερικά πρώτα αποτελέσματα που αφορούν

κυρίως το κατά πόσο έχουν επαληθευτεί οι ανησυχίες των πολιτών ότι η εισαγωγή του ευρώ θα οδηγούσε σε αυξήσεις των τιμών λόγω στρογγυλοποίησης των τιμών και αισχροκέρδειας. Η επίδραση του ευρώ εξετάζεται συγκρίνοντας τον πληθωρισμό σε κάθε χώρα πριν και μετά την εισαγωγή του ευρώ με σημείο αναφοράς (control group) τις χώρες που επέλεξαν να μην ενταχθούν στην Ευρωζώνη (Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία και Δανία).

Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεών μας παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Επίδραση του ευρώ στον πληθωρισμό, %

Αυστρία	0,3
Βέλγιο	0,0
Κύπρος	0,1
Φινλανδία	-0,9*
Γαλλία	0,6*
Ελλάδα	0,5
Γερμανία	-0,1*
Ιρλανδία	-1,0*
Ιταλία	0,5*
Λουξεμβούργο	-0,5*
Μάλτα	-0,6
Ολλανδία	-1,1*
Πορτογαλία	1,1*
Σλοβενία	1,2*
Ισπανία	0,5*

Σημ. 1: Ο αστερίσκος δείχνει ότι η εκτίμηση είναι υψηλού βαθμού αξιοπιστίας.

Σημ. 2: Το μοντέλο περιλαμβάνει την ανεργία, τις διεθνείς συναλλαγματικές ισοτιμίες νομισμάτων και τη διεθνή τιμή αργού πετρελαίου.

Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι η εισαγωγή του ευρώ στην Κύπρο δεν είχε επίδραση στον πληθωρισμό. Η επίδραση σε άλλες χώρες κυμαίνεται από -1,1 ως +1,2 ποσοστιαίες μονάδες. Η εισαγωγή του ευρώ συνδέεται με αύξηση του πληθωρισμού στις: Σλοβενία, Πορτογαλία, Γαλλία, Ιταλία, και Ισπανία και με μείωση στις: Ολλανδία, Ιρλανδία, Φινλανδία και Λουξεμβούργο.

Συμπερασματικά, οι πρώτες ενδείξεις είναι ότι η εισαγωγή του ευρώ δεν επηρέασε τον πληθωρισμό στην Κύπρο, ενώ στις άλλες χώρες η επίδραση ήταν σχεδόν ασήμαντη και όχι απαραίτητα προς τα πάνω. Όμως, αυτό αφορά το γενικό επίπεδο των τιμών και δεν αποκλείεται να υπήρξαν επιδράσεις σε επιμέρους αγαθά (τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης), με αποτέλεσμα να αυξηθεί σημαντικά το κόστος ζωής για ορισμένες ομάδες του πληθυσμού. Αυτό είναι το επόμενο στάδιο της έρευνας του ΚΟΕ, που μελλοντικά θα επεκταθεί και στην εκτίμηση της επίδρασης άλλων παραγόντων (εκτός του ευρώ) στον πληθωρισμό.

Ο τουρισμός αποτελεί μια πηγή εσόδων για πολλές χώρες, μικρές και μεγάλες. Οι επισκέπτες έλκονται σε μια χώρα από διάφορους παράγοντες όπως η ηλιοφάνεια, οι παραλίες, τα αρχαιολογικά μνημεία, τα μουσεία και ο πολιτισμός, ή οι φυσικές ομορφιές. Κάποιες χώρες επιλέγουν να εξειδικευτούν στον τουρισμό διότι διαθέτουν πολλά τέτοια θέλγητρα και, ταυτόχρονα, αδυνατούν να αναπτύξουν άλλους τομείς της οικονομίας. Τέτοιες χώρες είναι κατά κανόνα μικρές σε μέγεθος και πολύ συχνά νησιωτικές. Ένα ερώτημα που προκύπτει είναι μέχρι πόσο μπορεί μια χώρα να επωφελείται από την εξειδίκευσή της στον τουρισμό; Αυτό το ερώτημα είναι καίριο για την Κύπρο επειδή είναι μια μικρή χώρα που εξειδικεύεται στον τουρισμό στηριζόμενη σε μεγάλο βαθμό σε φυσικούς πόρους που δεν αναπαράγονται, όπως είναι οι θάλασσες παραλίες.

Σε μελέτη που γίνεται στα πλαίσια της συνεργασίας με τον ΚΟΤ, το ΚΟΕ διερευνά τα ποσοτικά όρια που πιθανόν να υπάρχουν στη συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, αντλώντας σε γνώσεις από τη θεωρία της οικονομικής μεγέθυνσης και από τα στατιστικά δεδομένα 167 χωρών, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος. Τα στατιστικά στοιχεία που αναλύονται καλύπτουν την περίοδο 1980-2005 και ως δείκτης της εξειδίκευσης στον τουρισμό χρησιμοποιούνται τα έσοδα από τον τουρισμό ως ποσοστό του ΑΕΠ της χώρας. Στον πίνακα πιο κάτω παρατίθεται ο εν λόγω δείκτης για επιλεγμένες χώρες με μεγάλη εξειδίκευση στον τουρισμό στην αρχική, ενδιάμεση και τελική τριετία της περιόδου που καλύπτει το δείγμα.

Έσοδα από τουρισμό ως % του ΑΕΠ

Χώρα	Περίοδος 1980-1982	Περίοδος 1992-1994	Περίοδος 2003-2005
Μπαρμπάντος	27,5	32,0	28,7
Σεϋχέλλες	25,1	24,0	36,8
Μάλτα	23,0	23,0	17,5
Κύπρος	11,5	21,9	17,1
Φίτζι	11,8	14,3	23,1
Σαμόα	3,7	15,9	19,6
Μαυρίκιος	3,9	9,9	18,8
Τζαμάικα	9,6	21,1	19,1

Στον πίνακα βλέπουμε χώρες με μικρή τουριστική βιομηχανία το 1980 (Σαμόα και Μαυρίκιος) να έχουν τεράστια ανάπτυξη και τα έσοδά τους από τον τουρισμό να προσεγγίζουν το 20% του ΑΕΠ το 2005. Το σχετικό μέγεθος της τουριστικής βιομηχανίας σε αυτές τις χώρες έχει πλησιάσει ή και ξεπεράσει χώρες όπως η Κύπρος, η Τζαμάικα και τα νησιά Φίτζι, που ήταν πολύ πιο μπροστά το 1980. Ο τουρισμός σε χώρες

όπως οι Νήσοι Μπαρμπάντος, η Μάλτα και η Κύπρος γνώρισε μεγάλη άνθηση τη δεκαετία του '80, φαίνεται όμως ότι στη συνέχεια (τη δεκαετία του '90) εξάντλησε τις δυνατότητές του και η συνεισφορά του στο ΑΕΠ βρίσκεται πλέον σε φθίνουσα πορεία. Αντίθετα, οι Σεϋχέλλες έχουν φτάσει το εντυπωσιακό επίπεδο του 36,8%.

Τα πιο πάνω δεδομένα συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει κάποιο όριο στη συνεισφορά που μπορεί να έχει ο τουρισμός στην οικονομία μιας χώρας, όμως αυτό δυνατόν να διαφέρει από χώρα σε χώρα. Ποιο είναι αυτό το όριο και ποιοι παράγοντες το καθορίζουν; Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα μπορεί να δοθεί με οικονομετρική ανάλυση, η οποία καθιστά δυνατή την ποσοτική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της εξειδίκευσης στον τουρισμό και της ανάπτυξης του ίδιου του τουρισμού. Στη μελέτη αυτή χρησιμοποιούνται παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη όπως το ανθρώπινο δυναμικό (μόρφωση και υγεία), το κεφάλαιο, καθώς και παράγοντες που διαφοροποιούν τις χώρες μεταξύ τους όπως η τεχνολογική ανάπτυξη, η απόσβεση του κεφαλαίου και η διαχρονική αύξηση του πληθυσμού. Επιπρόσθετα, χρησιμοποιούνται παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του τουρισμού όπως η γεωγραφική θέση της χώρας, η έκταση των ακτογραμμών της, καθώς και ο αριθμός των αξιοθέατων, που είναι μια ένδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς της κάθε χώρας.

Με βάση τα οικονομετρικά αποτελέσματα, φαίνεται ότι κατά μέσο όρο η συνεισφορά του τουρισμού έχει ένα μέγιστο σημείο γύρω στο 22% του ΑΕΠ. Ανάπτυξη του τουρισμού πέραν αυτού του σημείου εξακολουθεί να προσθέτει στο ΑΕΠ, όμως με φθίνοντα ρυθμό. Αυτό συμβαίνει γιατί ο τουρισμός δεν αποτελεί πλέον την καλύτερη δυνατή χρήση των πόρων μιας χώρας, με την έννοια ότι άλλοι τομείς της οικονομίας είναι περισσότερο προσοδοφόροι. Η συνεισφορά του τουρισμού στο ΑΕΠ εξαντλείται πλήρως όταν φτάσει γύρω στο 37% του ΑΕΠ.

Συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα είναι:

- Η εξειδίκευση στον τουρισμό δυνατόν να αποφέρει σημαντικά οφέλη σε χώρες που διαθέτουν τουριστικά θέλγητρα και περιορισμένες άλλες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης.
- Η συμβολή του τουρισμού έχει κάποιο σημείο μέγιστης οικονομικής ανάπτυξης, πέρα από το οποίο αρχίζει να φθίνει και η οικονομία στρέφεται προς άλλους τομείς για συνέχιση της ανάπτυξής της.

Μια οικονομία που φτάνει στο σημείο μέγιστης ανάπτυξης από τον τουρισμό λόγω περιορισμένων φυσικών πόρων πρέπει να αναζητεί τρόπους μεγιστοποίησης της προστιθέμενης αξίας του τουρισμού με βελτίωση της ποιότητας αντί για αύξηση της ποσότητάς του.

Νέο ερευνητικό έργο: Οι Επιπτώσεις της Χρήσης Χημικών Ουσιών στην Παραγωγή και Ευημερία

Το ΚΟΕ σε συνεργασία με διάφορα πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Wageningen University, Swedish University of Agricultural Sciences, INRA, University of Wales Aberystwyth, Instituto Nacional de Recursos Biológicos, University of National and World Economy and Agricultural Economics Research Institute) θα διεξάγει έρευνα, από το Φεβρουάριο του 2008 μέχρι τον Ιανουάριο του 2011, σχετικά με τη χρήση των μικροβιοκτόνων στην παραγωγή προϊόντων και τις οικονομικές τους επιπτώσεις. Η χρηματοδότηση του ερευνητικού προγράμματος, που έχει τίτλο “TeamPest”, προέρχεται από το 7ο Πρόγραμμα-Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης· ο προϋπολογισμός του ΚΟΕ ανέρχεται σε €242.080.

Τα φυτοφάρμακα ορίζονται ως οι χημικές ουσίες οι οποίες προστατεύουν τις καλλιέργειες από παθογόνα (μυκητοκτόνα), έντομα (εντομοκτόνα), νηματώδεις (νηματοδοκτόνα) και ζιζάνια (ζιζανιοκτόνα). Χρησιμοποιούνται για να εξασφαλίζουν το επιθυμητό επίπεδο σοδειάς, να βελτιώνουν την ποιότητα των τροφών και να διευκολύνουν τη συγκομιδή. Η σχετική εμπειρία αποδεικνύει ότι η χρήση τους στη γεωργία είναι απαραίτητη, καθώς οι αναφερόμενες απώλειες

που προέκυψαν στην απόδοση των οκτώ κύριων καλλιεργειών τροφής ή εισοδήματος λόγω της ύπαρξης παράσιτων (παθογόνων, εντόμων, ζιζανίων), κυμαίνονταν από 29 έως 52% σε σύγκριση με τις απαλλαγμένες από επιβλαβείς οργανισμούς καλλιέργειες. Ωστόσο, η συχνή χρήση τους στη γεωργία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανθεκτικότητας των παρασίτων (τα παράσιτα να είναι λιγότερο ευάλωτα στα φυτοφάρμακα), τη μόλυνση του εδάφους και των υδάτων (λόγω διύλισης και απορροών αντίστοιχα), καθώς, επίσης, και πιθανά προβλήματα υγείας των γεωργών (ως αποτέλεσμα της έκθεσής τους στα φυτοφάρμακα κατά τη διάρκεια της χρήσης τους) και των καταναλωτών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το κίνητρο για αυτή τη δουλειά πηγάζει από την ανάγκη παροχής ενός μεθοδολογικού πλαισίου το οποίο θα λειτουργήσει ως το θεμέλιο για την εισαγωγή πολιτικών της ΕΕ οι οποίες θα στοχεύουν στο να επιτύχουν την ισορροπημένη χρήση των φυτοφαρμάκων στην Ευρωπαϊκή γεωργία. Για αυτό το λόγο, η έρευνα αυτή προτίθεται να παρέχει μια ακριβή αξιολόγηση του κόστους της χρήσης των φυτοφαρμάκων στη γεωργία και να προτείνει πολιτικές που να στοχεύουν στη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων στο κοινωνικά βέλτιστο επίπεδο.

Η εξαγωγή συμπερασμάτων θα γίνει με τη βοήθεια οικονομετρικής ανάλυσης και τα συνολικά δεδομένα θα δημιουργηθούν χρησιμοποιώντας δεδομένα από δύο χώρες, την Κύπρο και την Αγγλία.

Περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review*
Περιεχόμενα του τεύχους 3 (Ιούνιος 2008)

- Spain And Portugal in the Euro Area: Lessons for Cyprus
Carlos Martinez-Mongay
- The Labour Market and the Euro
Christopher A. Pissarides
- Financial Markets in the Euro Area: Realising the Full Benefits of Integration
Klaus Regling and Max Watson
- Cyprus: An Optimum Optimum?
Michael Artis
- Cyprus: Can it Cope Inside the EMU?
Panikos Constantinou, Andreas Charalambous and Les Manison
- Monetary policy strategy and the Euro
George L. Syrighas

Τα άρθρα είναι διαθέσιμα στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.erc.ucy.ac.cy/english/cyep.html

Τελετή αποφοίτησης

Η τελετή αποφοίτησης των προπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Οικονομικών θα πραγματοποιηθεί στις 26 Ιουνίου 2008, ενώ η τελετή απονομής Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων στις 27 Ιουνίου 2008 στα κεντρικά κτίρια του Πανεπιστημίου Κύπρου, στην οδό Καλλιπόλεως 75. Αναμένεται ότι θα αποφοιτήσουν 57 προπτυχιακοί και 14 μεταπτυχιακοί φοιτητές. Σε ξεχωριστή τελετή στις 24 Ιουνίου 2008 θα βραβευτούν οι αριστούχοι φοιτητές του Τμήματος – προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί.

Προπτυχιακό πρόγραμμα

Περίπου 70% των αποφοίτων έχουν εξασφαλίσει θέση για συνέχιση των σπουδών τους σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Από αυτούς ξεχωρίζουν οι Κωνσταντίνος Γιαννάκης, Γιώργος Θουκυδίδης και Δημήτρης Καπάτας, που έχουν εξασφαλίσει θέση στα μεταπτυχιακά προγράμματα του University of Toronto, Imperial College – University of London και University College London αντίστοιχα.

Άλλοι απόφοιτοι του Τμήματος έχουν γίνει δεκτοί σε προγράμματα Master σε άλλα αξιόλογα πανεπιστήμια του Ηνωμένου Βασιλείου (π.χ. University of Essex, City University, University of Warwick, University of Nottingham, University of Manchester).

Ξεχωριστή θέση στις προτιμήσεις των φοιτητών κατέχουν και τα μεταπτυχιακά προγράμματα του Πανεπιστημίου Κύπρου. Πολλοί από τους αποφοίτους μας θα συνεχίσουν τις σπουδές τους στα μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος Οικονομικών και του Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Τέλος, οκτώ από τους αποφοίτους μας έχουν εξασφαλίσει θέση σε προγράμματα για απόκτηση τίτλου Chartered Accountant ή Certified Accountant.

Απόφοιτοι μεταπτυχιακών προγραμμάτων του Τμήματος κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007/08:

Μάστερ στα Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά

Αντωνίου Μερόπη, Βωνιάτη Λουίζα, Εγγλέζου Νικολέττα, Ζήνωνος Θεογνωσία, Καριοιλή Γεωργία, Κασιούρη Δέσπω, Πίττα Ανδρούλα, Πλουτάρχου Παντελίτσα, Ρωσταντή Νατάσα, Τρισελιώτη Ιωάννα, Χαρίτωνος Μαρία, Χατζήπαπα Μαρία, Χατζησυμεού Νόντια και Χρυσοστόμου Μαρία.

Το Τμήμα Οικονομικών συγχαίρει όλους τους αποφοίτους του και τους εύχεται κάθε επιτυχία.

Νέα μέλη του Τμήματος

Το Τμήμα έχει προσφέρει θέσεις σε δύο νέα ακαδημαϊκά μέλη από το ακαδ. έτος 2008-2009. Έτσι, από τον Σεπτέμβριο του 2008 θα αναλάβουν καθήκοντα οι Λέκτορες Νίκος Θεοδωρόπουλος (PhD, University of Leicester) και Νίκος Ζήρος (PhD, University of Manchester).

Μεταπτυχιακά προγράμματα του Τμήματος Οικονομικών

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2008-2009, το Τμήμα Οικονομικών θα προσφέρει τα εξής μεταπτυχιακά προγράμματα επιπέδου Μάστερ:

- MSc in Economic Analysis (στα αγγλικά)
- Μάστερ στα Οικονομικά
- Μάστερ στα Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά

Το Τμήμα Οικονομικών προσφέρει επίσης Διδακτορικό Πρόγραμμα (PhD) στα Οικονομικά. Για εισδοχή στο πρόγραμμα απαιτείται πτυχίο μάστερ στα οικονομικά ή σε συναφή κλάδο.

Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών

(συνέχεια από τη σελ. 6)

Νέα Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 01-08 Pashardes P. and A. Polykarpou, «[Tax-free income vs. in-work tax credits: Effects on labour market participation](#)», March 2008.
- 02-08 Μιχαήλ Μ., Λ. Χριστοφίδης, Κ. Χατζηγιάννης και Σ. Κληρίδης, «[Οι επιδράσεις της μετανάστευσης στη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας](#)», Απρίλιος 2008.

Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής

- Αρ. 16: Πασιαρδής Π., «[Μπορεί να Μηδενιστεί η Φτώχεια](#)», Μάρτιος 2008.
- Αρ. 17: Ζαχαριάδης Θ., «[Φορολογία των καυσίμων και κοινωνική πολιτική](#)», Ιούνιος 2008.

Για την έρευνα που διεξάγεται στο ΚΟΕ και για άλλες πληροφορίες μπορείτε να απευθύνεστε στην ιστοσελίδα: www.erc.ucy.ac.cy

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς, Γενικός Διευθυντής Συνδέσμου Εμπορικών Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)
 Ανδρέας Μολέσκης, Γραφείο Προγραμματισμού (Γενικός Διευθυντής)
 Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενικός Διευθυντής)
 Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
 Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών)
 Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
 Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Σωφρόνης Κληρίδης Θεοφάνης Μαμουνέας
 Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ Λούης Χριστοφίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Έλενα Ανδρέου	Πάρις Κλεάνθους	Άντρος Κούρτελλος	Θανάσης Στέγγος
Κώστας Στεφάνου	Κρίστης Χασάπης	Κώστας Χατζηγιάννης	

ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσιος

Νοικοκυριά

Επιχειρήσεις

Άλλα ερευνητικά προγράμματα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αλέξανδρος Πολυκάρπου, τηλ. 22892404, email: polycarrou@ucy.ac.cy

Σωτηρούλα Χατζησπύρου, τηλ. 22892456, email: s.hajispyrou@ucy.ac.cy

Χρήστος Σάββα, τηλ. 22892407, email: christos.savva@ucy.ac.cy

Νικολέττα Πασιουρτίδου, τηλ. 22892452, email: n.pashourtidou@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί τρεις φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ www.erc.ucy.ac.cy.